

Aan: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Datum: 17 december 2024

Betreft: Inzending internetconsultatie m.b.t. wijziging van de Wet Stelsel Openbare Bibliotheken

Geachte Minister Bruins,

De afgelopen jaren heeft het ministerie van OCW veel geïnvesteerd in het versterken van het bibliotheekstelsel in Nederland. De Bibliotheek Bollenstreek is het ministerie daarvoor zeer erkentelijk. Niet alleen voor de extra bijdrage vanuit het Rijk, maar zeker ook voor de aandacht, de beleidsinitiatieven en de waardering in woord en gebaar voor het openbaar bibliotheekwerk.

De Bibliotheek Bollenstreek is een regionale bibliotheekvoorziening op het verstedelijkt platteland met 8 vestigingen en een volksuniversiteit in de gemeenten Lisse, Noordwijk, Oegstgeest en Teylingen. Wij beschouwen het bibliotheekwerk in de regio, met woonkernen van gemiddeld 20.000 inwoners, als de frontlinie van het bibliotheekstelsel. Met een relatief bescheiden formatie en bescheiden middelen zijn wij met onze bibliotheekvestigingen, Taalhuis, Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) en VoorleesExpress diep verankerd in het maatschappelijk middenveld van onze gemeenten.

De reactie van de Bibliotheek Bollenstreek op de internetconsultatie wordt met name ingegeven vanuit het belang van het bibliotheekwerk in de regio. In onze reactie ga ik in op twee aspecten in het wetsvoorstel:

1. Zorgplicht
2. Provinciale ondersteuningstaken

Zorgplicht

Wij zijn blij dat in het wetsvoorstel de bevorderingstaak voor openbare bibliotheken wordt omgezet naar een zorgplicht voor gemeenten. Die zorgplicht moet wel concreet worden ingevuld anders dreigt het een papieren tijger te worden. Ons servicepunt in Warmond (5.000 inwoners, 7.000 items en < 300 m²) is nu 14,5 uur open. Dertig minuten erbij en de gemeente Teylingen met 40.000 inwoners heeft voldaan aan de zorgplicht in dit wetsvoorstel. Dit kan onmogelijk de norm zijn voor een “volwaardige, robuuste en toekomstbestendige bibliotheekvoorziening”.

- De Bibliotheek Bollenstreek pleit ervoor dat in een AMvB de invulling van de zorgplicht verder wordt uitgewerkt in een normenkader, zoals is opgesteld door VOB en VNG.

Geen richtlijnen, maar een normenkader

De VNG wil het normenkader omzetten in een richtlijn voor gemeenten. Het is nu al duidelijk dat dit niet meer wordt dan streefnormen. Onze ervaring is dat dit geen, of amper, steun biedt op lokaal niveau. Ik geef graag drie voorbeelden waarin vrijblijvende richtlijnen of voorwaarden in onze praktijk geen soelaas bieden:

- Instapniveau 2003
- Verschillen in gemeentelijk beleid en financiering
- Decentrale uitkering 2025-2026.

Instapniveau 2003

In 2003 is op verzoek van het ministerie van OCW door VNG een instapniveau bepaald voor de minimale gemeentelijke financiering van een openbare bibliotheek. Voor gemeenten met minder dan 30.000 inwoners bedroeg het instapniveau € 11,- per inwoner en voor gemeenten van 30.000 tot 90.000 inwoners was het € 12,- per inwoner. Alleen gemeenten die destijds het instapniveau haalden konden aanspraak maken op de intensiveringsmiddelen van OCW.¹

Bij de Bibliotheek Bollenstreek voldoet geen enkele van onze gemeenten op dit moment aan het geïndexeerde instapniveau 2024 van € 17,36 per inwoner voor 30- gemeenten, respectievelijk € 18,94 voor 30+ gemeenten. De netto subsidie 2024 bedraagt gemiddeld € 15,95 per inwoner (30-) en € 16,34 per inwoner (30+).

- De Bibliotheek Bollenstreek pleit ervoor dat in een financieel normenkader ten minste het instapniveau opnieuw wordt vastgesteld.

Verschillen in gemeentelijk beleid en financiering

Met het “ravijnjaar” in het vooruitzicht is het voor de Bibliotheek Bollenstreek duidelijk dat zonder een helder normenkader, de zorgplicht verwordt tot een papieren werkelijkheid. Na de financiële crisis is vanaf 2010 het reële subsidieniveau van gemeenten in ons werkgebied met 25% ~ 40% afgenomen. En vanaf 2026 dreigt opnieuw een scenario van bezuinigingen op publieke voorzieningen, die niet in wet- en regelgeving zijn uitgewerkt.

Een helder normenkader helpt ons ook bij de soms grote verschillen in gemeentelijk beleid. Wij respecteren het budgetrecht van individuele gemeenteraden, maar als regionale bibliotheekvoorziening hebben wij er belang bij dat de verschillen in budget en dienstverlening niet te ver uiteenlopen, want een robuuste toekomstbestendige bibliotheekvoorziening vraagt ook om een bepaalde mate van uniform beleid en financiering.

- De Bibliotheek Bollenstreek pleit ervoor dat gemeenten bij een regionale bibliotheekvoorziening hun meerjarenplan verregaand afstemmen op de andere gemeenten.

Decentrale uitkering

Een recent voorbeeld voor de noodzaak om de zorgplicht stevig in te vullen is de gang van zaken rondom de decentrale uitkering 2025-2026. Met € 11 miljoen extra voor de SPUK-2024 was het mogelijk om alle SPUK-aanvragen van onze vier gemeenten te honoreren. Een diep gekoesterde wens van de Bibliotheek Bollenstreek kwam daarmee uit. De SPUK wordt voor 2025 en 2026 opgevolgd door een decentrale uitkering voor herstel van het

---

¹ Kamerstuk 28330, nr. 5 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen

bibliotheekstelsel. Nu al hebben wij discussies met gemeenten over de inzet van de decentrale uitkering en in hoeverre deze geheel of gedeeltelijk ter beschikking wordt gesteld aan de bibliotheek. Het is een groot risico dat de investeringen vanuit de SPUK-BIEB verloren gaan, omdat geld van het ministerie van OCW door gemeenten wordt besteed aan andere zaken dan het bibliotheekwerk.

- De Bibliotheek Bollenstreek pleit ervoor de Rijksmiddelen voor het versterken van bibliotheken te oormerken. Als de middelen na 2026 rechtstreeks naar het gemeentefonds gaan, dan is de uitkomst voor bibliotheken ongewis, maar het risico is groot dat de extra bijdrage van het Rijk voor het bibliotheekwerk wegvalt. Wij zullen dan de uitbreiding van de openingstijden die met de SPUK-2024 is gerealiseerd moeten terugdraaien.

Provinciale ondersteuningstaken

Wij zijn blij dat in het wetsvoorstel de taken van de Provinciale Ondersteuningsinstellingen (POI) worden geëxpliciteerd. De provinciale opdracht en innovatieve taken van de POI's blijven ons inziens nu te beperkt tot advisering en bieden te weinig concrete ondersteuning voor bibliotheken in de regio. Het gaat met name om bibliotheken die voor de basisbibliotheekvorming rond de eeuwwisseling onder de Provinciale Bibliotheekcentrales (PBC) vielen. De PBC's vormden destijds het provinciaal gesubsidieerde backoffice voor bibliotheken in gemeenten met minder dan 30.000 inwoners. Met de basisbibliotheekvorming en de transitie van PBC's naar POI's zijn het geld en de formatie achtergebleven. Dit is volgens ons een van de belangrijkste oorzaken voor de grote verschillen in subsidieniveau binnen de bibliotheeksector. Bovendien heeft dit bijgedragen aan de grote ongelijkheid tussen bibliotheekvoorzieningen in het land.

De Bibliotheek Bollenstreek pleit ervoor dat:

- ook voor provincies financiële normen worden opgenomen voor de subsidiëring van POI's;
- de taken van de POI's nog verder worden geëxpliciteerd naar praktische ondersteuning voor met name bibliotheken in de regio;
- net als gemeenten ook de provincies een meerjarenplan moeten opstellen, die samenhangt met de meerjarenplannen van bibliotheken en waarin onder meer is opgenomen hoe het bibliotheekwerk in de regio ondersteunt en versterkt kan worden.

Tot slot

Ondanks alle kritiek waren wij in 2015 blij met de 2^e Bibliotheekwet in Nederland. De wet en later het Bibliotheekconvenant hebben de Bibliotheek Bollenstreek echt geholpen in het overleg met gemeenten. Met enige aanpassingen is dit wetsvoorstel weer een verbetering t.o.v. de huidige Bibliotheekwet en een kans om het bibliotheekstelsel in Nederland te verbeteren en te versterken.

Met vriendelijke groet,

Hans Portengen
Directeur-bestuurder Bibliotheek Bollenstreek